

izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru z
pošiljanjem na dom
za celo leto K 5.—
za pol leta " 2.60
za četrť leta " 1.30

Naročnina se pošilja
upravljaštvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 7 d h.

Rokopis se ne vra-
tajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natise enkrat,
po 12 h, dvakrat 18 h,
trikrat 24 h.

Štev. 17.

V Mariboru, dne 27. aprila 1899.

Tečaj XXXIII.

Zakaj in kako se nam je treba zadružiti?

Uvod. V predzadnjem «Gosp.» je napisal vrlji g. Ivan Kač nekako potolažilo trgovcem zatrjujoč, da kmetiške zadruge, nikedar, nikoli, nikoder nemajo in ne smejo imeti namena, kupčevati z živili in drugo drobnino, da torej ne morejo in ne mislijo in ne smejo nikoli, nikjer škoditi niti naravnost, niti ovinkoma trgovcem. S tem zadnjim mnenjem se prav od srca soglašam tudi jaz; niti kmetiške zadruge niti nobene druge zadruške (organizacije) ne namerjajo biti v kvaru komurkoli; kvare ne namerjajo nikomur, ampak hočejo samo korist sebi in svojim. Rešiti se trudijo kmeta, obrtnika in delavca; in to se mora zgoditi, če bi prav imel pri tem kdorkoli slučajno kako škodo — in če prav bi bil morebiti ta slučajno oškodovani kak trgovec. Mi moramo skrbeti v prve vrsti, da se ohranijo naši nižji sloji in s tem narod naš. Če to izgubimo, je nam izgubljeno vse, a če to utrdimo in vzboljšamo, ostane nam kmet in obrtnik in delavec trden in odločen in naroden. In to se mora zgoditi — brez ozira na morebitne posamezne žrtve. Zato se ne morem skladati s prvim mnenjem g. J. Kača. Vem, da mnogokateremu, kateri ne pregleda sedanjega socijalnega stanja in gibanja, ne bode vse to ljubo; toda jaz imam navado, da rečem ledu led, a medu med, da govorim jasno in glasno, odkrito in očitno, zlasti če se gre za blaginjo ali pogubo milega nam naroda. Torej:

1) Vsaka kmetiška zadruga imej v svojih pravih tudi odstavek, da sme svojim udom prodajati tudi navadne trgovske reči. Govoreč o namenu, napiši na pr. tako-le: «Zadruga ima namen, vzboljšati razmere svojih udov v nravnem in gmočnem oziru s tem a) da oskrbuje svojim udom kolikor mogoče cenó gospodarske in gospodinjske potrebščine vsake vrste, zlasti živino, krmo, umetelni gnoj, semenje, kmečke stroje, oblačilno blago, živila, pijačo itd.; b) da skupno prodaja itd. Ta točka mora biti v pravih, sicer so nepopolna. Če je katere že ustanovljena zadruga nema, prisvoji si jo čim prej tem bolj! Oskrbeti se je treba za vse slučaje že naprej.

2) Nikjer na kmetih naj se ne snujejo nakupna društva. (Jaz imenujem nakupno društvo to, kar se zove navadno konsumno društvo; to ime nam je namreč tuje, drugega boljšega pa ne bi vedel kakor je nakupno društvo ali krajše morda: nakupstvo, zato ker je njegov glavni namen, ceno za svoje ude nakupovati. Dr. Krek, vprašan o tej besedi, je bil iste misli kakor jaz.) Na kmetih naj se ustanovi v vsakej večji občini kmetiško društvo ali kmetstvena zadruga (oboje pomenja isto), pa z onim pristavkom, ki sem ga gori napisal. Potem ima delovanje prosto na vse strani — delokrog neomejen.

3) Za delavsko ljudstvo se pa naj osnavljajo nakupna društva (konsumna društva), kjer to kaže korist ali celo potreba.

4) Nikar naj se radi tega ne vzburjajo trgovci. Bilo bi to a) brezuspešno: zadruževanje se je začelo in tega gibanja ne ustavi nikdo več b) neumno: škodovali bi sami sebi, ker

bi ljud ogorčili zoper sebe; c) kvarljivo, če bi se res tudi moglo zaprečiti: brez zadružnosti naši nižji sloji v nepredolgem času poginejo in z njimi bi bil zatrt in uničen tudi naš narod. To je jasno vsakemu, kdor gleda in misli. Vendar se pa niti trgovcem ni treba bati zadruževanja; zakaj?

5) Nakupna društva naj se zasnávájo pametno: ne povsod, nego samo, kjer je prav in potrebno; in kmetiške zadruge naj se bavijo in se bodo bavile s prodajanjem navadnih potrebščin tudi samo razumno: kjer in kolikor zahtevajo razmere. Trgovci bodo poleg tega še vedno lahko shajali, če bodo pošteni in pametni. Tudi se bodo to zadružno gibanje razvijalo polagoma; sedanje trgovce — če bodo pametni in ne bodo z ustanavljanjem razsrdili ljudstva, kar bi bilo seveda v njih gotovo pogubo — sedanje trgovce pač to ne bode prehudo zadelo; če se bodo pa videlo, da jih ni toliko treba, bode pa njih naraščaj manjši: oprijeli se bodo ljudje rajši drugih, proizvodljivih stanov, kar bode, če se stvari tako razvijajo, vsem v korist in nikomur ne v kvaru.

S temi mojimi mislimi se strinjajo tudi prav mnogi neduhovniki, s katerimi sem se razgovarjal, ker razvidajo, da je to silno potrebno pri nas na Štajarskem v narodnem oziru; zakaj to je jedino orožje, s katerim se bodemo otrsli narodnih nasprotnikov, katere mi živimo in bogatimo, oni pa nas zato zaslužujejo politično in narodno. Nič menj koristno je pa to v gospodarskem oziru tam, kjer je kak nepošten trgovec, ki prodaja slabovredno blago in predrago.

Listek.

Jeruzalemsko romanje.

(Piše prof. J. Zidanšek.)

11. Slovo od Afrike; prihod v sveto deželo; dva svetopisemska dogodka v Jafi in nevarno izkrcanje.

Dobro uro pred polnočjo odplovili smo iz Port Sajda proti severo-zahodu na našem parniku «Urano», ki nas je tam nekaj dni čakal. Oh, kako prijetno je zdaj bilo dihati sveži morski zrak po sitni afrikanski vročini in se hladiti na ladijinem krovu, prek katerega vedno prijeten vetrič pihlja; še enkrat ozrli smo se nazaj proti razsvetljenemu mestu in proti temni Afriki, potem pa srečno! in sicer najbrž na večno, ker ni verjetno, da bi mi se še kedaj prilika ponujala, drugokrat obiskati staroslavni Egipt.

Dasi smo bili vsled dolge vožnje po železnici zelo vturjeni in spehani, vendar nismo to noč skorej nič spali, ker navžiti smo se hoteli dobre morske sape in pa misel, da bomo čez nekaj ur že gledali sv. deželo, nam ni dala miru; pozno v noč smo ostali na krovu in veselo popevali in živahno kramljali; pravili smo si drug drugemu, da nas že od

mladih nog sem navdaja srčna želja, videti tiste sv. kraje, v katerih se je Zveličar naš narodil, kjer je živel in kjer je silovite smrti umrl. Že kot otroku so mi bila dobro znana mesta Betlehem, Nazaret in Jeruzalem, preden sem še sploh kakšno mesto na pr. Celje videl; v živi otroški domišljiji sem se pridružil betlehemskim pastircem in smo šli Božje dete moliti; ali sem trkal na vrata sv. hišice v Nazaretu in popraševal, ali je ljubi Jezusek doma; ali pa sem hitel na hrib Morija v Jeruzalemu gledat v tempel, če so tam ministranti tudi tako lepo oblečeni kakor pri nas in pa: kakšen je le neki veliki duhovnik in kako se obnaša; pač srečna mladost, ki živo in lepo slika in sanja!

In zdaj? še nekaj ur in naše otroške sanje bodo se izpolnile: stopili bodemo na sv. deželo in obiskali tista mesta, kojih imena smo že od svoje mladosti poznali in jih z veliko spoštljivostjo sto in stokrat izgovarjali. Skorej se nam to neverjetno zdi in čudno da smo ravno mi tako srečni: mnogo je po svetu ljudi, ki bi bolj kakor jaz vredni bili hoditi po tej sv. zemlji, ktero je Kristus Bog posvetil s svojimi stopinjami; koliko jih je, ki bi z večjo pobožnostjo in ponižnostjo obiskali te sv. kraje; in gotovo veliko je duhovnikov, ki bi vse to, kar bi tam videli, bolje vporabili v svojo korist in v prid svojih

vernih; zato, zahvaljujem Te večni Bog za to posebno milost!

Neka podoba v zgodbah sv. pisma mi je že v mladih letih posebno vgajala, dasi je nikakor nisem razumel; namreč tista čudna prikazen o čistih in nečistih živalih, koje je sv. Peter gledal v mestu Jope (dandanes Jafa) na plani hišini strehi Simeona strojarja ali krznarja. Pa čuden slučaj: ravno tisti dan, ko smo se v Jafu pripeljali, imeli smo mi duhovniki v svojih dnevnikih molitvah (ali v brevirju) za berilo odkazano to zgodbo o Petrovi prikazni; zato bo menda najbolje, da Vam jo popišem z besedami sv. pisma. V Djanju apost. 10, 9—16 beremo: «Drugi dan pa, . . . je Peter šel vrh hiše, da bi molil, okoli šeste ure. In ko je bil lačen, je hotel jesti. Ko so mu pa pripravljali, se je bil zamaknil; in je videl odprto nebo, in doli priti nekako posodo, kakor velik prt, ki se je za četverevogle spuščal z neba na zemljo, v katerem so bile vse čveteronogate in lažeče živali zemlje in ptice neba. In prišel je glas do njega. «Vstani Peter! zakolji in jej.» Peter pa je rekel: «Tega ne, Gospod! ker nisem še nikoli nič nagnjusnega in nečistega jedel». In glas mu zopet v drugič reče: «Kar je Bog očistil, ti nagnjusno ne imenuj.» To se je pa trikrat zgodilo; in zdajci je bila posoda nazaj vzeta v nebo. Hotel je Bog s to prikaznijo

Završujem uvod s temi mislimi;

I. Zadruga (organizacija) nam je nujno potrebna, a združujemo se previdno in razumno, oziraje se na različne razmere raznih krajev.

II. Posamične zadruge naj se spet mej soboj združijo in zvežejo. Kje bi bilo središče tej zavezi? Ali bi se naj združile štajarske mej soboj ali bi se zjedini s kranjskimi Slovenci? Jaz nasvetavam odločno, da se naj združijo vse kmetiške zadruge na Slovenskem skupno v jedno samo nadzadruge s sedežem v Ljubljani; to predlagam zato: 1) ker je to za narodnost našo bolje — imeli bi s tem nekako gospodarski združeno Slovenijo; tudi bi nas, če se ustanove prisilne zadruge, ne mogli potem z lepa več vezati in kovati z gorenještajarskimi zadrugami v skupno štajarsko zadruge, ki bi bila našej narodnosti v veliko zgubo. 2) ker so na Kranjskem v združnosti že precej močni: imajo svojo «Gospodarsko zvezo,» in ta zveza ima že pripomočkov, a) da pomaga ustanavljati nove zadruge in to tudi z veseljem stori; b) ima moči in sredstev, da brani z njo zvezane zadruge, če jej oblastvo ali kdorkoli dela sitnosti, če jo «sikanirajo,» če pridejo tožbe in razne druge neprilike in spletke. S kratka: ona zastopa lahko svoje pridružene zadruge v vseh potrebnih rečeh. Tudi pri ustanavljanju: Če hočete kje zasnovati kmetiško zadruge, pišite kar «Gospodarski zvezi» v Ljubljano; ona vam dopslje pravila, pošlje vam vse potrebne knjige in vam dá tudi navodilo za knjigovodbo. J. M. Kržišnik.

Deželni zbor.

Gradec, 19. aprila.

V seji 15. aprila se je pritoževal poslanec Wagner, nemške konservativne stranke, nad počenjanjem liberalne večine deželnega zbora, ki ni hotela poslanca Hagenhoferja izvoliti v narodno-gospodarski odsek. Tako počenjanje se sodi samo po sebi. Predlagal pa je, naj bodo seje gospodarskega odseka, ki ima poročati o vstanovitvi deželne hipotečne banke, javne. Ta predlog se je sprejel.

Poslanec Ornik se je pritoževal, da se vsled nove pogodbe z Ogrji godijo Štajarcem velike krivice. Do zdaj so Ogrji prinašali v naše kraje na prodaj svoje pridelke ter so potem kupovali tukaj razne stvari. To mora zdaj prenehati. Odušno ravna ogerski finančarji z ženami in dekletki ob preiskavi na meji. Predlaga, naj se vpelja carina na vse ogerske pridelke in naj se preštejejo vsi pridelki in vse blago, ki se prevaža iz Ogrske

k nam. Ta predlog se je izročil gospodarskemu odseku.

Dr. Dečko in tovariši predlagajo vstanovitev meščanske šole s slovenskim podučenim jezikom v Št. Juriju ob južni železnici. Isti poslanci interpelirajo vlado radi cestnih razmer pri Celji.

V seji 18. aprila je popisoval konservativni poslanec Hagenhofer propad kmetškega stanu ter predlagal, naj se mu pomaga s tem, da se podpirajo gospodarske zadruge. Naj se nastavi potovalni učitelj, ki bo ljudstvo v vstanovitvah teh zadrug podučeval in naj se v ta namen dovoli deželnemu odboru svota s 5000 gld. Predlog se je izročil deželno-kulturnemu odseku v presojo.

V seji 19. aprila sta vtmelejevala poslanca Rokitsky in konservativce Wagner svoja zlo enaka predloga, naj se skrči šletna služba pri vojaki na 2 leti in naj se vpelja razne ugodnosti pri vojaški službi.

Predlog dežel. odbora, da se postava o ribarstvu predloži deželno-kulturnemu odseku, se je sprejel.

Daljša debata se je pričela pri točki o podporah za ceste. Zastran ceste iz Luč v Solčavo je očital deželni kulturni odsek okraju Gornjigrad in občinama Luče in Solčava nemarnost, češ, da so zakrivilo tako žalostni stan, v katerem se nahaja ravno zdaj ta cesta. Proti temu očitaniu se je uprl poslanec Žičkar ter na podlagi podatkov dokazal, da je ta cesta v slabem stanu le zavoljo tega, ker je bila slabo zidana. Zidal jo je pa nek Zoler iz deželnega železničnega urada. Posl. Žičkar zavrača toraj ta napad nemarnosti in trdi, da so nemarnost zakrivilo druge osebe, ne pa občine in okraj.

Gospod dr. Jurtela poroča o regulaciji Pesnice in Drave. Grof Lamberg o popravu potoka Kainach.

Slovanski jug.

Tudi nemški časniki so začeli pripoznavati, da avstrijska vlada popolnoma krivo presoja južnoavstrijske dežele. Opira se na italijanski in nemški narod, a slovanskega zatira. Kako nezanesljivi Avstrijci so Nemci, nam je znano. Nič boljši niso Italijani. Tržaški župan se je obrnil do predsednika italijanske zbornice ter ga prosil pomoči proti nameravanemu hrvatskem gimnaziju v Pazinu. Avstrijski župani se obračajo v Italijo! Tam iščejo pomoči! To bi vendar moralo vladi odpreti oči, da začne podpirati zveste slovanske južne narode.

proti mrliču in je rekel: Tabita vstani! Ona pa je odprla svoje oči in ko je Petra ugledala, se je usedla. Podal ji je pa roko in jo je vzdignil. In je poklical svete (t. j. kristjane) in vdove in jo je pokazal živo. Razglasilo se je pa po vseh Jopah in veliko jih je verovalo v Gospoda. Prigodilo se je pa, da se je veliko dni mudil v Jopah pri nekem Simonu, strojarju. (Dj. ap. 9, 36—43.)

Tukaj se je tudi to prigodilo, kar nam pripoveduje sv. pismo o preroku Joni, da se je namreč na barko vsedel in hotel pred Gospodom bežati, ker mu ni bilo mar iti v daljno mesto Ninive tamošnjim prebivalcem pokoro oznanjat; znano je, na kak čuden način ga je Bog zavrnil in nazaj spravil.

Ko je začel svitati dan 23. aprila, so se že razločno videli bregovi palestinske dežele; zato smo si v naglici svoje potrebne reči v red spravili in nestrpnost čakali, da bi že kmalu stopili na sveta tla in jih poljubili; toda le počasi; to ne gre tako naglo, kakor meni neizkušen Evropejec. Ali ste že brali ali slišali kedaj, da čaka tukaj v Jopah jeruzalemskega romarja največa nevarnost? in zakaj pa? — Ker je zelo težavno ali včasih nemogoče na suho zemljo priti; prvič je morje tukaj po navadi burno in valovito; drugič ni nikakega pristanišča, kjer bi imele ladije trdno stališče

Slovenci na Primorskem.

Na primorskem imajo tri deželne zbore: istrskege, tržaškega in goriškega. V vsakem zboru imajo Italijani večino ter jo tudi pridno izrabljajo. Za slovansko ljudstvo nočejo ničesar koristnega storiti in slovanske poslance večkrat prav pobalinsko surovo napadajo. Slovanski poslanci vsled tega ne obiskujejo na Primorskem nobenega zbora več. Sedaj bo vlada morala poseči vmes, kajti tega vendar ne bo trpela, da le Italijani odločujejo o občevažnih rečeh v onih deželah, kjer je večina slovanska, a so le krivični volilni redi omogočili italijanskim poslancem večino v različnih zborih.

Italijanski deželnovladni oddelek.

Na Tirolskem so Italijani istotako v manjšini kakor na Štajarskem Slovenci. Italijani zaradi tega zahtevajo za svoj del dežele posebno upravo. Nemci so se dolgo ustavljali, sedaj pa so vendarle začeli postavljati mehkeji in pripravljeni so privoliti v nekatere italijanske zahteve. Tudi na Štajarskem zahteva posebno naš list in naši mnogobrojni prijatelji, da se ločimo od Nemcev in sami upravljamo slovenski del dežele. Toda naši poslanci se malo zmenijo za to zahtevo. Zato homo morali še naprej delati roboto, dokler se vremena ne zjasni. In da se čim prej zjasni, ne bomo mirovali dokazovati, kako krivično ravna štajarski Nemci s Spodnjim Štajarjem. «Proč od Gradca» ne kličemo samo, kakor je pred kratkim omenil nek mariborski list, da bi opozarjali Nemce na krivice, ki se nam godijo, ampak ta klic je resen in zahteva v njem izražena se mora uresničiti. Prej ne bo miru!

Rusije se bojijo.

Predkratkim je bil dunajski župan doktor Lueger v Rimu pri sv. očetu. Potoval je po Italiji, da si nekoliko odpočije od naporega dela. Toda avstrijski Prusaki pravijo, da to ni res, in da je imel njegov obisk pri papežu važen političen namen. Vedo namreč, da sta papež in njegov tajnik Rampolla velika prijatelja Slovanov in tudi Rusije. Zato mislijo, da kdor hodi v Rim, isti si hodi tje po ljubezen za zvezo Avstrije z Rusijo in Francijo. Bog dal, da bi se te ljubezni napili kmalu vsi avstrijski politiki. Kadar bo zveza z Nemčijo pretrgana, bodo naši nemški kričaci morali utihniti, ker potem ne bodo smeli govoriti več o prijateljski zvezni državi, in narodnostni mir se bo kmalu vrnil v avstr. dežele.

Petru reči: Ne delaj nikakega razločka med Judi in pagani, ko jih vsprejemaš v krščansko cerkev, ker poglavito je le to, da človek veruje v Kristusa in se da krstiti, vse druge zemeljske razmere in razlike so v krščanstvu brez pomena. In res; že par dni pozneje je sv. Peter brez pomisleka vsprejel v krščansko cerkev prvega pogana, rimskega stotnika Kornelija in vse njegove domače, ko je videl, da jih je že Bog sam krstil s podeljenjem sv. Duha.

Še neka druga mična prigodba pripetila se je v tem mestu Jafi, kojemu smo se na morju vedno bolj in bolj bližali in že od daleč gledali z daljnogledom; sv. Lukež pripoveduje jo tako-le: «V Jopah pa je bila neka učenka (Kristusove vere) Tabita po imenu, kar se prestavljeno pravi Dorka. Ta je bila polna dobrih del, in miloščin, ki jih je delila. Prigodilo se je pa tiste dni, da je zbolela in umrla. Ko so jo bili umili, so jo položili v zgornjo hišo. Ker je pa Lida blizu Jop in so učenci slišali, da je Peter tam, so poslali dva moža k njemu, ter ga prosili: «Nikar ne odlašaj k nam priti!» Peter pa je vstal in šel z njima. In ko je bil prišel, so ga peljali v zgornjo hišo in ostopile so ga vse vdove, so jokale in mu kazale suknje in oblačila, ktera jim je Dorka naredila. Peter pa, ko je vse izgnal, je pokleknil in molil; in se je obrnil

in varno zavetje; Turek je pa prelen in preubog, kakor da bi si kaj takega hotel in mogel pripraviti; in tretjič, kar je najnevarniše, obdano je mesto na morski strani z mogočno kamenito ograjo t. j. v polkrogu strlijo iz morja strašne skale ali pečine po 3, 4 m. druga od druge in ne pripustijo, da bi se kaka ladija mestu približala. Zato se je že večkrat zgodilo, da so se pripeljale romarske ladije, ki so se morale brezvspešno po istem potu domu vrniti; pred dvema letoma čakali sta dve francoski ladiji s tisoč romarji več dni pred Jafo, da bi se morje pomirilo in bi se potem izkrcanje lahko vršilo; pa vse čakanje je bilo zastoj; žalostni so se povrnili v svojo domovino; tem se je torej tako godilo, kakor Mojzesu, ki je sicer od daleč, z gore Nebo smel gledati sv. deželo, pa stopiti na njo ni smel: časna kazen za njegov dvom, za mal greh. — Videli smo tudi mi, kakih tristo korakov od suhe zemlje pri Jafi moleti iz morja dva črna železna dimnika; oj, kdo pa je tako neroden, vprašate, da gre dimnike na vodo staviti? Le poslušajte: velik ruski parnik je prišel preblizu in zadel na skrito morsko skalovje; v kratkem se je potopil z mnogimi romarji vred. Zato pomenja pri nekterih Nemcih pregovor: v Jafo potovati, toliko kakor potovati v kraje, kjer človeka gotova smrt čaka.